

CONSEIL BRUXELLOIS DES PERSONNES
EN SITUATION DE HANDICAP

BRUSSELSE RAAD VOOR PERSONEN
MET EEN HANDICAP

INITIATIEFADVIES

Gewestelijke Stedenbouwkundige Verordening

Advies aangenomen door de RPH op

6 maart 2024

RAAD VOOR PERSONEN MET EEN HANDICAP

Bischoffsheimlaan 26 - 1000 Brussel

Tel : 02/205.68.68 - brupartners@brupartners.brussels

www.brupartners.brussels/nl/raad-voor-personen-met-een-handicap

Vooraf

De Raad voor Personen met een Handicap, hierna "**de Raad**" genoemd, heeft met belangstelling kennisgenomen van de aanpassingen die worden aangebracht aan de Gewestelijke Stedenbouwkundige Verordening (GSV) te Brussel. **De Raad** is echter teleurgesteld dat hij niet eerder bij de herziening van deze cruciale tekst werd betrokken. De expertise en aanbevelingen van **de Raad** hadden deze hervorming aanzienlijk kunnen verrijken, in het bijzonder wat betreft de gevolgen voor personen met een handicap en de verwezenlijking van handistreaming in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest.

De Raad herinnert aan het belang van de GSV, het rechtsinstrument dat de ruimtelijke ordening in het Gewest regelt en dat in 2006 werd aangenomen en in 2007 van kracht werd, en benadrukt de rol ervan bij het harmoniseren van de stedelijke ontwikkeling, wat betreft de eerbied voor specifieke lokale kenmerken en het voldoen aan de behoeften van de burgers.

De kernpunten met betrekking tot handicaps en handistreaming in de GSV zijn van het grootste belang om te zorgen voor een inclusieve stad die voor iedereen toegankelijk is. Deze punten omvatten met name de toegankelijkheid van gebouwen en openbare ruimten, de aanpassing van woningen en het rekening houden met de uiteenlopende behoeften van personen met een handicap.

De Raad wenst erop te wijzen dat deze beginselen nauw verbonden zijn met de internationale verbintenissen van België inzake de rechten van personen met een handicap. Door het Verdrag van de Verenigde Naties over de rechten van personen met een handicap in 2009 te ratificeren, heeft België zich ertoe verbonden de fundamentele rechten van personen met een handicap te bevorderen, te beschermen en te waarborgen, met inbegrip van hun recht om deel te nemen aan het politieke, sociale, economische en culturele leven.

Bovendien erkent artikel 22ter van de Belgische Grondwet expliciet het recht van personen met een handicap op een volledige integratie in de samenleving. Deze opname in de Grondwet legt positieve verplichtingen op aan de federale en gefedereerde overheden, die het constitutioneel recht op volledige inclusie van personen met een handicap moeten uitvoeren. Ze zijn daarom verplicht om wetten en een regelgeving aan te nemen die structurele hervormingen doorvoert om komaf te maken met de hindernissen voor de participatie van personen met een handicap.

Het belang van de implementatie van handistreaming in de Brusselse stedenbouw wordt eveneens benadrukt. De ordonnantie van 2 juni 2016 betreffende de integratie van de handicapdimensie in het gewestelijk beleid (handistreaming) maakt deze praktijk immers verplicht in alle interventiesectoren van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest. Het betreft een transversale benadering die ervoor moet zorgen dat beleid, plannen, programma's en projecten rekening houden met de behoeften van personen met een handicap en op deze manier bijdragen tot een meer inclusieve en toegankelijke stad voor al haar inwoners.

De Raad dankt het kabinet van de Staatssecretaris, mevrouw Ans Persoons, voor het organiseren - op zijn verzoek - van een presentatie van de ontwikkelingen en wijzigingen in de tekst n.a.v. een hoorzitting op 14 februari 2024. Dit heeft de Raad in de mogelijkheid gesteld om een beter inzicht te verwerven in de kwesties die bij de huidige hervorming aan de orde zijn.

De Raad heeft ook nota genomen van de stappen die tot dusver zijn gezet in het proces voor de herziening van de GSV, zoals de eerste lezing in november 2022, het openbaar onderzoek, de adviezen

van instanties en gemeenten, en de validering van amendementen met het oog op een tweede lezing in december 2023.

In het licht van deze informatie bereidt **de Raad** zich voor op de formulering van constructieve aanbevelingen om bij te dragen tot de ontwikkeling van een meer inclusieve GSV die aan de behoeften van personen met een handicap tegemoetkomt, overeenkomstig de beginselen van het Gehandicaptenverdrag van de Verenigde Naties en artikel 22ter van de Belgische Grondwet, terwijl de effectieve implementatie van handistreaming in overeenstemming met de ordonnantie van 2016 wordt verzekerd.

Advies

1. Algemene beschouwingen

De Raad neemt met genoegen akte van de voorstellen voor de aanpassing en verbetering van de tekst van de GSV en de bijlage ervan, in de overtuiging dat deze aanpak relevant is voor het verrijken van open ruimten, het bevorderen van de stedelijkheid en het verbeteren van de kwaliteit van het interieur van gebouwen. **De Raad** verheugt zich in het bijzonder over de deelname van de deskundige instanties op het gebied van toegankelijkheid (bv. Accessandgo-ABP, CAWaB), wier aanbevelingen tijdens het denkproces in aanmerking werden genomen, waarbij aldus de uitgesproken wens van een universele toegankelijkheid wordt onderstreept.

De Raad staat positief tegenover de toevoeging van de definities van aangepaste huisvesting en aanpasbare huisvesting, en erkent het belang van deze concepten bij de totstandbrenging van inclusieve steden. **De Raad** neemt nota van de doelstellingen van de GSV, met name de voorrang van stadsplanning boven juridische planning, een toekomstgerichte regelgeving op basis van doelstellingen en niet van restrictieve lijsten, en kwaliteitscriteria ter bevordering van een veerkrachtige en inclusieve stad.

In het kader van de herziening van de GSV acht **de Raad** het van essentieel belang om te wijzen op de aanzienlijke impact van inclusieve aanpassingen en inrichtingen op het leven van personen met een handicap en op hun integratie in de samenleving. Toegankelijkheid voor personen met een handicap is immers een universeel recht, dat essentieel is om de toegang tot fundamentele rechten en het respect voor de menselijke waardigheid te garanderen.

De Raad beveelt ten eerste aan de overheden aan om te zorgen voor een adequate opleiding voor vakmensen in de bouw-, renovatie- en stedenbouwsector over universele toegankelijkheid en de manier waarop daar in de nieuwe tekst rekening mee wordt gehouden. Deze opleiding moet leiden tot een beter begrip van de specifieke behoeften van personen met een handicap en ervoor zorgen dat in stedelijke ruimten passende infrastructuur en voorzieningen worden verwezenlijkt.

Wat de open ruimten betreft, is **de Raad** ingenomen met de nadruk die wordt gelegd op de drie hoofdfuncties: sociaal, vervoer en milieu. **De Raad** is verheugd over de doelstelling voor de verwezenlijking van inclusie, de verbetering van de levenskwaliteit en de versterking van de sociale cohesie, en wijst tevens op het belang van een universele toegankelijkheid bij het ontwerp van deze ruimten, zodat alle categorieën gebruikers, waaronder personen met een handicap, zich makkelijk, veilig en comfortabel kunnen verplaatsen.

Wat het stadsontwerp betreft, neemt **de Raad** nota van de wens om te streven naar samenhang in het stadsweefsel en naar de verbetering van de stedelijke scenografie. **De Raad** is ingenomen met de valorisatie van de architecturale en erfgoedkwaliteiten van de gebouwen, de duurzaamheid en circulariteit van constructies en het behoud van bestaande gebouwen. **De Raad** benadrukt in het bijzonder het belang van handistreaming bij het ontwerp van de stad, waarbij ervoor wordt gezorgd dat in elke fase van het stedenbouwkundig proces rekening wordt gehouden met de behoeften van personen met een handicap.

Wat betreft het interieur van gebouwen benadrukt **de Raad** het belang van een flexibel gebruik en een aanpasbaarheid in de tijd, evenals van de diversiteit van woningen. **De Raad** stelt ook voor om de nadruk te leggen op de kwaliteit van gemeenschappelijke ruimten en de functionele mixiteit van gebouwen om een inclusieve samenleving te bevorderen. **De Raad** benadrukt de noodzaak om de veiligheid, het comfort en de toegankelijkheid van gebouwen voor iedereen te verbeteren, in het bijzonder voor personen met een handicap, evenals de noodzaak om het gebruik van parkeerplaatsen te rationaliseren en te delen om actieve mobiliteit aan te moedigen.

De Raad steunt op actieve wijze de initiatieven om de GSV aan te passen en te verbeteren met het oog op het creëren van een duurzamere, veerkrachtige en meer inclusieve stedelijke omgeving voor alle burgers, met bijzondere aandacht voor handistreaming en universele toegankelijkheid.

2. Bijzondere beschouwingen

2.1 Toegankelijkheid in een bijlage

De Raad plaatst vraagtekens bij de keuze van de overheid om de toegankelijkheidsvereisten in een bijlage bij de verordening op te nemen en niet als een volwaardig hoofdstuk. Hij is bezorgd over de negatieve boodschap die dit zou kunnen verspreiden onder de verschillende betrokken partijen.

2.2 Quotum van aanpasbare woningen

De Raad stelt met enige voldoening vast dat de ontwerptekst voorziet in de invoering van een quotum van aanpasbare woningen, waarmee het belang van deze maatregel voor de bevordering van de inclusie van personen met een handicap wordt erkend. **De Raad** is echter van mening dat deze bepaling nog steeds niet volstaat om de uitdagingen op het gebied van toegankelijkheid en inclusie voor personen met een handicap aan te gaan, en om aan de toenemende behoeften van een vergrijzende bevolking tegemoet te komen. Het aanpassingsvermogen van woningen is een essentieel element om een volwaardige deelname aan de samenleving te garanderen, door te zorgen voor een leefomgeving die is aangepast aan de veranderende behoeften van individuen, met name op het vlak van mobiliteit en onafhankelijkheid. Het is van essentieel belang om personen met een handicap aan te moedigen om thuis te blijven wonen teneinde hun onafhankelijkheid te bevorderen, en om er tegelijkertijd voor te zorgen dat zij en hun naasten alle steun krijgen die ze nodig hebben om hierin te slagen.

De Raad stelt voor om het quotum van aanpasbare woningen te verhogen tot minimum 20%, teneinde beter tegemoet te komen aan de uiteenlopende behoeften van de burgers, in het bijzonder van personen met een handicap. Deze verhoging zou toelaten om een grotere toegankelijkheid van woningen voor iedereen te garanderen, en om tegelijkertijd een inclusieve aanpak te bevorderen die aan de diversiteit van de individuele behoeften tegemoetkomt. Bovendien is het van cruciaal belang dat deze maatregel op systematische wijze wordt toegepast op alle nieuwe collectieve gebouwen,

ongeacht de grootte ervan, teneinde te zorgen voor een billijke verdeling van de aanpasbare woningen over het gewestelijk grondgebied.

De Raad herhaalt ook het belang van handstreaming, een aanpak die erop gericht is de behoeften van personen met een handicap systematisch op te nemen in alle beleidslijnen en processen van stadsplanning. Zo benadrukt **de Raad** de noodzaak om ervoor te zorgen dat aanpasbare woningen worden ontworpen om te voldoen aan de behoeften van verschillende gezinsprofielen, of het nu gaat om koppels met kinderen, gezinnen van verschillende generaties of alleenstaanden. In dezelfde geest is het van essentieel belang dat deze woningen billijk over de gebouwen worden verdeeld, waarbij ervoor moet worden gezorgd dat ze op alle verdiepingen toegankelijk zijn voor personen met een beperkte mobiliteit, met name door middel van adequate veiligheidsvoorzieningen in geval van brand.

De Raad is van mening dat het verhogen van het quotum van aanpasbare woningen en het implementeren van een handstreaming-benadering maatregelen zijn om een inclusieve samenleving te bevorderen die voor iedereen toegankelijk is. Deze initiatieven zullen niet alleen de levenskwaliteit van personen met een handicap helpen verbeteren, maar ook een stadsvisie bevorderen die eerbied opbrengt voor de diversiteit en de behoeften van de hele bevolking.

2.3 Quotum van parkeerplaatsen

De Raad stelt vast dat titel I "Open ruimte" (art. 28) voorziet in een quotum van parkeerplaatsen voor gehandicapten in gebieden die toegankelijk zijn voor het publiek. Hij wenst echter de aandacht van de overheid hierop te vestigen bij de herinrichting van wegen en openbare ruimten. Hij heeft begrip voor de doelstellingen van het nieuwe mobiliteitsbeleid om het autogebruik terug te dringen, maar wijst er nogmaals op dat het belangrijk is om voldoende parkeerplaatsen voor te behouden aan personen met een handicap.

Bij gebrek aan openbaar vervoer en een volledig toegankelijke omgeving zijn personen met een handicap immers vaak aangewezen op hun eigen auto om toegang te krijgen tot stadscentra, waar tal van commerciële, sociale en culturele activiteiten plaatsvinden. **De Raad** benadrukt daarom dat het essentieel is om te erkennen dat deze personen specifieke parkeerbehoeften hebben en om hen niet te behandelen als gewone autobestuurders.

De Raad vraagt daarom dat ten minste hetzelfde aantal parkeerplaatsen voor gehandicapten behouden blijft indien het aantal parkeerplaatsen in het kader van een project wordt verminderd. **De Raad** benadrukt dat deze maatregel nodig is om ervoor te zorgen dat stedelijke ruimten toegankelijk zijn voor alle burgers, gezien het gebrek aan alternatieven inzake openbaar vervoer voor personen met een handicap. Door het huidige aantal voorbehouden parkeerplaatsen te handhaven, zou de overheid aantonen dat zij in haar stedenbouwkundige planning en mobiliteitsbeleid daadwerkelijk rekening houdt met de behoeften van personen met een handicap.

2.4 Combinatie van universele toegankelijkheid en erfgoed

Om het behoud van het erfgoed met de toegankelijkheid voor personen met een beperkte mobiliteit (PBM's) met elkaar te verzoenen, is het cruciaal om beide aspecten niet tegen elkaar uit te spelen. Helaas zijn veel beschermde gebouwen momenteel ontoegankelijk. Het voorbeeld van de liften die geïnstalleerd zijn in het Colosseum en op de Akropolis toont echter aan dat toegankelijkheid niets afdoet aan het architecturale karakter, maar integendeel de waarde van deze monumenten verhoogt en ervoor zorgt dat hun rijke geschiedenis met iedereen gedeeld kan worden. Studies, met name in

Spanje, bevatten tal van voorbeelden van goede praktijken en aanbevelingen die op dit gebied kunnen worden gevolgd.

De Raad vraagt aan het Gewest om duidelijke richtlijnen te wijden aan het proces dat moet worden gevolgd om een gebouw of beschermde ruimte met succes toegankelijk te maken.

2.5 Bijlagen met schema's en gedetailleerde plannen bij de GSV

In het kader van de Gewestelijke Stedenbouwkundige Verordening houdt **de Raad** rekening met de wil van de wetgever om bepaalde elementen te groeperen per thema, zoals de hoogte van de uitrusting, teneinde de toepassing ervan te vereenvoudigen. In dit verband stelt hij voor om verder te gaan en de toevoeging van bijlagen met schema's en gedetailleerde plannen aan te bevelen. Deze documenten zouden toelaten om op een concrete en nauwkeurige manier de aanpassingen te illustreren die nodig zijn voor de toegankelijkheid voor personen met een handicap. Zo zouden plannen met een gedetailleerde beschrijving van de inrichting van een toegankelijk toilet, een aangepaste badkamer of een ergonomisch loket een duidelijke leidraad vormen voor architecten die verantwoordelijk zijn voor het ontwerp van deze ruimten. Door op deze vereiste te wijzen, benadrukt **de Raad** dat het noodzakelijk is om in elk proces van stedelijke planning en ontwerp rekening te houden met de diversiteit van de behoeften binnen de stedelijke bevolking, waaronder die van personen met een handicap.

2.6 Studentenwoningen

Het is essentieel te erkennen dat toegang tot onderwijs een fundamenteel recht is voor iedereen, ongeacht zijn/haar fysieke of mentale capaciteiten. Indien inclusie in de reguliere samenleving een doelstelling is, dan houdt dit in dat ervoor gezorgd moet worden dat personen met een handicap toegang hebben tot geschikte huisvesting. **De Raad** benadrukt dat het van cruciaal belang is om te zorgen voor voldoende aangepaste woningen teneinde aan de behoeften van deze bevolkingsgroep te voldoen. Daarnaast benadrukt **de Raad** de noodzaak om te voorzien in adequate accommodatie wat betreft studentenkamers voor personen met een handicap, teneinde hun volwaardige deelname aan het hoger onderwijs onder billijke en inclusieve omstandigheden te waarborgen. Door de toegang tot aangepaste huisvesting te bevorderen, helpen we een samenleving op te bouwen waarin iedereen de kans heeft om zijn potentieel te verwezenlijken en ten volle bij te dragen tot de samenleving.

3. Conclusie

De Raad bevestigt nogmaals zijn positief engagement om aanbevelingen en advies te verstrekken ter ondersteuning van de inspanningen van de Regering om beleid en regelgeving te ontwikkelen die inclusie en toegankelijkheid voor iedereen bevorderen.

De Raad wenst eveneens te benadrukken dat hij bereid is om geraadpleegd te worden over alle andere geplande wijzigingen, teneinde relevante adviezen te kunnen uitbrengen.

Bovendien herinnert **de Raad** aan de essentiële punten om een echte inclusie en toegankelijkheid in het Gewest te verzekeren:

- Een stijging van het quotum van het aantal aanpasbare woningen, met name voor kleine en grote structuren, evenals de aangepaste inrichting van studentenkamers voor personen met een handicap.

- Het belang van het garanderen van voldoende parkeerplaatsen voor personen met een beperkte mobiliteit, vooral met het oog op de invoering van de plannen van Good Move en de geleidelijke vermindering van het aantal parkeerplaatsen te Brussel.
- De behoefte aan een duidelijke, impactvolle communicatie om ervoor te zorgen dat de normen met betrekking tot handicaps en toegankelijkheid door alle spelers van de bouwsector worden begrepen en toegepast.
- Personen aanmoedigen om de voorschriften van de relevante bijlagen en gidsen te raadplegen en toe te passen, zoals de Ontwerpgids voor toegankelijke gebouwen en het Cahier voetgangerstoegankelijkheid.
- Normen opnemen voor bewegwijzering en uitrusting om hindernissen voor personen met zintuiglijke of verstandelijke beperkingen weg te nemen (in het bijzonder het aanmoedigen van het gebruik van gekleurde geleidelijnen of genummerde routes binnen het gebouw, zoals dit reeds in sommige ziekenhuizen het geval is).
- **De Raad** vraagt ook dat er een volledige erkenning komt van het feit dat de behoefte aan aanpassingen aan en inrichtingen van woningen varieert van persoon tot persoon, en dit gedurende het hele leven. Elke situatie met een handicap is uniek en vereist oplossingen op maat om een billijke toegang tot de stedelijke ruimten en een volwaardige deelname aan het sociale leven te verzekeren.

Bij wijze van conclusie herinnert **de Raad** nogmaals aan het fundamenteel belang van een strenge controle bij de oplevering van werken, om te garanderen dat de toegankelijkheid daadwerkelijk wordt verwezenlijkt, en van de afkondiging van een wetstekst die de geleidelijke toegankelijkheid oplegt van bestaande gebouwen die niet het voorwerp van werkzaamheden uitmaken.

Door terzelfder tijd aan deze punten te werken, is **de Raad** ervan overtuigd dat het Gewest zal kunnen evolueren naar een meer inclusieve en toegankelijke samenleving voor al haar burgers.

*
*   *
*